

*Araştırma Makalesi • Research Article***Arazi Toplulaştırma Uygulamalarında Çiftçi Algılarının Belirlenmesi: Tekirdağ Malkara Yörük Köyü Örneği***Determining Farmers' Perceptions in Land Consolidation Transactions: The Case of Tekirdağ Malkara Yörük Village*Elif İyisöz Bulut^a Gökhan Unakitan^b^a Tekirdağ Tapu ve Kadastro Müdürlüğü 59030, Tekirdağ/Türkiye.

ORCID: 0000-0003-3923-2856

^b Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 59030, Tekirdağ/Türkiye.

ORCID: 0000-0002-9824-5975

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: dd month yyyy

Düzeltilme tarihi: dd month yyyy

Kabul tarihi: dd month yyyy

Anahtar Kelimeler:

Arazi toplulaştırma

Çiftçi algısı

Faktör analizi

ÖZ

Arazi toplulaştırma parçalanmış ve dağınık parsellerin birleştirilerek bu tarlalardaki su ve yol ağının düzenlenmesi olarak tanımlanır. Bununla birlikte, sosyal ve kültürel çalışmaların yeterli yapılması da gereklidir. Bu çalışma ile Tekirdağ İli Malkara ilçesi Yörük köyündeki çiftçilerin devam eden arazi toplulaştırma süreci ile ilgili düşüncelerini, toplulaştırmayı benimsemeye etkili faktörlerin ve toplulaştırmadan kaynaklanan sorunlar incelenmesi amaçlanmıştır. Arazi toplulaştırmasına üreticilerin bakış açılarını değerlendirebileceği parselasyon öncesi ve sonrası bilgiler, yol ve sulama bağlantıları, üretim kaynakları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada Tekirdağ İli Malkara ilçesi Yörük köyünden 50 işletme sahibi ile anket yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre arazi toplulaştırması sonrasında ortalama parsel sayısı 10,14'den 8,24'e düştüğü belirlenmiştir. Ayrıca toplulaştırma öncesinde işletmelerin 32'inde sulama ağının mevcut olduğu ancak toplulaştırma sonrasında suyun şebeke düzeyinde dağıtımının henüz tamamlanmadığı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmada, çiftçilerin bilgilendirme toplantısına %66 oranında katılımın olmasına karşın %90'nının toplulaştırma için muvafakat vermedikleri saptanmıştır. Faktör analizi sonucunda çiftçilerin arazi toplulaştırma ile ilgili yargıları beş başlık altında toplanmış olup bunlar "bilgilendirme", "ekonomik memnuniyet", "yapısal memnuniyet", "toplumsal değişiklikler" ve "tarımsal memnuniyet" başlıklarıdır. Bilgilendirmelerin çoğunluğunun arkadaş, komşu ve muhtar tarafından yapılmasının bu durumu etkilediği düşünülebilir. Bu nedenle arazi toplulaştırılmasında yetkili kurumlar tarafından çiftçilere daha kapsamlı ve uzun vadeli eğitim ve bilgilendirme yapılması gerekliliği sonucuna varılmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received month dd, yyyy

Received in revised form month dd, yyyy

Accepted month dd, yyyy

Keywords:

Land consolidation

Farmer perception

Factor analysis

ABSTRACT

Land consolidation is defined as the arrangement of water and road networks in these fields by combining fragmented and scattered parcels, that is, fields. It is also necessary to carry out adequate social and cultural studies. However, consolidation is not at the desired level in Turkey. In the study, it is aimed to examine the ongoing land consolidation process in the Yörük village of Tekirdağ Province Malkara district, the thoughts before and after the consolidation, the effective factors in adopting the consolidation and the problems arising from the consolidation. The information before and after parcellation, road and irrigation connections, relations between production resources, where producers' perspectives on land consolidation were also evaluated. The data used in this study were obtained from the survey data made with 50 enterprises from the Yörük village of Tekirdağ Province Malkara district, and the data obtained from the relevant institutions. Consequently, it was determined that the average number of parcels decreased from 10.14 to 8.24 after land consolidation. In addition, it was understood that 32 of the enterprises had irrigation networks before consolidation, but the distribution of water at network level after consolidation has not been completed yet. In the study, it was determined that although 66% of the people attended the information meeting. As a result of the factor analysis, farmers' judgments about land consolidation are grouped under five headings: "information", "economic satisfaction", "structural satisfaction", "social changes" and "agricultural satisfaction". 90% did not give their consent. It can be thought that this situation could be affected by the fact that most of the information is made by friends, neighbors and demarch. For this reason, it was observed that to provide better and long-term training and information to the authorized institutions in land consolidation is necessary.

1. GİRİŞ

Dünyanın yaşlanması ile beraber iklim değişikliği, artan dünya nüfusu ve buna bağlı olarak tarım alanlarının azalması bugün dünyadaki en önemli sorunlardır. Özellikle gıda talebinin karşılanabilmesi için mevcut olan kaynakların daha etkin bir şekilde değerlendirilmesi üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda tarımsal alanları geniş olan bölgelerdeki arazi toplulaştırılmasının daha iyi ve dikkatli yapılması gerekmektedir.

Arazi toplulaştırması, çeşitli nedenlerle parsellerin parçalanması sonucu parsel biçimi ve şekilleri bozuk olan arazilerin bir araya getirilmesi ve düzenlenmesini içeren önemli bir yapılaşmadır. Arazi toplulaştırmasında amaç sadece dağınık arazilerin bir araya getirilmesi değildir. Birim alandaki verimin etkinliğini ve iş gücünü artırarak, çiftçilerin hayat standartlarını teknik, sosyal ve kültürel anlamda yükseltmektir. Parsel büyüklüklerinin artırılması, şekillerinin düzeltilmesi, iş gücü ve zaman, yol ve sulama imkanlarının artırılması sayesinde tarımsal üretim artışı gerçekleşmiş olacaktır. Günümüzde birçok ülkede kırsal alanların kalkınması, kırsal dönüşüm planlamalarının kolaylaşması, ekonomik getirinin artması, üretim alanlarının daha etkin hale gelmesi ve estetik anlamda gezinti alanlarının oluşturulması amacıyla toplulaştırma yapılmaktadır. Türkiye’de ise özellikle üretim alanlarının kendine yeterli olabilmesi, ekonomik anlamda güçlenme ve üretkenliğin artırılması için toplulaştırmaya yönelinmiştir.

Toplulaştırma, Türkiye’de tarımsal kalkınma sürecinde önemli rol oynamaktadır. Arazilerin dengesiz dağılımının neticesinde tarımsal üretimde israfın önüne geçilmesi ve ulusal ekonomiye katkıda bulunulmasına çalışılmaktadır (Taşdemir, 2001). Bu konuda özellikle miras hukukundaki değişiklikler yapılması, parçalanmış işletmelerin yeniden birleştirilmesi, arazi toplulaştırma işlemlerine hız verilmesi öncelikli olarak sağlanmaya çalışılmıştır (Özkan, 1999). Ayrıca tarımsal üretimin artırılması amacıyla küçük parsellerin, geometrik şekilleri bozulmuş arazilerin ve dağılmış payların bir araya getirilmesiyle tarım işletmeciliğinin yeniden şekillenmesi ve düzenlenmesine çalışılmıştır (Çay ve İşcan, 2002).

Türkiye bulunduğu coğrafi konuma bağlı olarak tarımsal üretimin yapılabilirliği oldukça yüksek olan bir ülkedir. Bu nedenle çiftçilikle uğraşan ve toprakla çalışan köylerde toplulaştırmanın düzenli ve iyi yapılması önemlidir. Ayrıca, kırsal kesimlerde toplumsal gelişimin sağlanmasına yönelik olarak sosyoekonomik sorunların varlığının ortaya konulması da gereklidir. Çevik ve Tekinel (1988) çalışmalarında sulanan parsellerin şekilsiz ve küçük olmasının sulama oranında azalmaya neden olduğu bildirilmiş; bu sorunların çözümlenmesi için arazi toplulaştırmasının zorunlu hale getirilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Bazı araştırmacılar, Türkiye’de toplulaştırma uygulamalarındaki sorunları ortaya koymuş ve çözüm önerilerini belirtmişlerdir (Verkoren, 1964; Güneş, 1965; Sönmez, 1966; Aksöz, 1969). Verkoren (1964) yaptığı

çalışmada, toplulaştırmanın çiftçilerin hayat standartlarını yükseltebileceği ve başarılı bir kaynak olduğu belirtilmiştir. Ancak böyle bir başarının yanında teknik sorunların da olabileceği ve toplulaştırılacak bölgenin sosyoekonomik yapısının değerlendirilmesinin yararlı olacağı kanısına varılmıştır. Bununla birlikte, Güneş’in (1965) yaptığı Konya-Çumra-Karkın bölgesinde toplulaştırma proje çalışmasında çiftçilerin yüksek verim elde ettiği ve bölgedeki diğer çiftçilerinde toplulaştırmayı talep ettiği bildirilmiştir. Ancak bölgeye yakın olan Antalya-Aksu projesinde ise çiftçilerin işletmelerinin yönetiminin devlet denetimde yapılacağı düşüncesinden dolayı karşı çıktıkları belirtilmiştir. Toplulaştırmanın hukuki, teknik, sosyal ve mali sorunlarının incelendiği Sönmez’in (1966) çalışmasında ise toplulaştırma uygulamasına karşı olan tepkilerin ve sosyal yönün önemli olduğu sonuca varılmıştır. Diğer bir araştırmada ise toplulaştırmada üretim ve verimin artırılmasının ve işçiliğin azaltılması üzerine çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ise toplulaştırmanın sosyal, teknik ve kültürel olarak da ele alınması gerekliliği bildirilmiştir (Aksöz 1969). İşletmelere ait parsel sayılarının verim açısından önemi büyüktür. Bu nedenle işletme verimlerinin parçalanmadan oldukça etkilendiği ve toplulaştırmaya ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Cordes, 1970; Dinçer, 1971).

Toprak toplulaştırması projelendirmesinde ve yapılan çalışmalarda toprağın yapısı, sulama koşulları ve uygun tekniğin sağlanmasının üzerine de araştırmalar bulunmaktadır (Takka 1993; Erkan ve Ataman, 1995a; Erkan ve Ataman, 1995b). Takka (1993), çalışmasında, toplulaştırmanın tarımsal yapı üzerinde olumlu etkilerinin sağlanması için küçük parsellerin birleştirilmesi, oluşan büyük parsellerde makinalı tarımın daha kolay yapılabilmesi ve bu sayede giderlerin azalabileceğini belirtmiştir. Erkan ve Ataman (1995a) ise Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında özellikle Şanlıurfa ve Harran ovasında kırsal alanlarda düzenlemelerin gerekli olduğu, yapılabilirliği ve faydaları üzerinde durmuştur. Ayrıca, yapılan diğer araştırmada ise sulama üzerine yapılan projelerin toplulaştırma projeleri ile birlikte yürütülmesi gerekliliğinin olduğu da bildirilmiştir (Erkan ve Ataman, 1995b).

Bu çalışma ile Tekirdağ Malkara Yörük köyünde yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarında toplulaştırmayı benimsemeye etkili faktörlerin ve toplulaştırmadan kaynaklanan sorunlar incelenmesi, toplulaştırmanın sosyal ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesi ve diğer bölgelerde yapılacak olan toplulaştırma çalışmalarında başarıyı arttıracak etkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada çiftçilerin arazi toplulaştırma öncesi ve sonrasındaki düşüncelerinin belirlenerek toplulaştırmadan kaynaklanan sorunların ortaya konulması ve çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bölgedeki çiftçilerin arazi toplulaştırması çalışmaları konusundaki memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla saha çalışması yapılmıştır. Bu sayede bölgedeki toplulaştırmaya ait eksiklikler belirlenecek ve memnuniyet düzeyinin olumlu yönde düzenlenmesi ve artırılması hedeflenmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Çalışma, Trakya bölgesinde bulunan Tekirdağ ili Malkara İlçesine ait Yörük köyünde yürütülmüştür. Bölgede çok sayıda köyde toplulaştırma faaliyetleri devam etmekte olup sonuca yaklaşan az sayıdaki köy içinden bölgeyi temsil etme yeteneği yüksek olan Yörük köyü araştırma sahası olarak belirlenmiştir. Araştırma materyalini Tekirdağ ili Malkara İlçesi Yörük Köyündeki toplulaştırma projesi sonrasında yörede yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırma materyalini Yörük köyünde parsellere malik olan hane sahipleri (çiftçiler) ile toplulaştırma ile ilgili memnuniyet düzeylerini ölçmek üzere yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

2.2. Yöntem

Araştırma kapsamında elde edilen veriler hazırlanan indeks ve yüzdeler şekline dönüştürülerek araştırmanın amacına uygun sonuçlara varılmasını sağlayacak değişkenlere dönüştürülmüştür. Anket formunda sosyo-ekonomik özellikleri belirlemeye ilişkin sorular (arazi varlığı gibi), çiftçilerin alışkanlıklarına ilişkin sorular, arazi sahiplerinin arazi toplulaştırmasına bakışlarını belirlemeye yönelik sorular yer almıştır.

Çalışmada çiftçilerin arazi toplulaştırma faaliyetleri ile ilgili memnuniyet, işlemin faydası ve bilgi düzeyi gibi kriterler hakkındaki yargılarının ölçülmesi için faktör analizinden yararlanılmıştır. Bu amaçla çiftçilere 18 yargıdan oluşan beşli likert ölçeğe sahip sorular yöneltilmiştir. Faktör analizi güvenilirliği ise Cronbach alfa istatistiğine göre hesaplanmıştır (0,918). Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü ile değerlendirilmiştir.

Cronbach Alfa Katsayısı yönteminde Alfa katsayısı ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır ve 0 ile 1 arasında değişim gösterir. Cronbach alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıda verilmiştir (Cronbach 1951; Kalaycı 2010):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise ölçek güvenilir değildir.
$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise ölçek oldukça güveniliridir.
$0,80 \leq \alpha < 1,00$	ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Faktör analizinde, gözlenen fazla sayıda değişken, daha az sayıda faktör ile açıklanmaya çalışılır. Bu nedenle öncelikle değişkenler arası korelasyonlar göz önünde bulundurulur. Faktör analizi p değişkenli bir olayda birbiri ile ilgili

değişkenleri bir araya getirerek, daha az sayıda yeni (ortak) ilişkisiz değişken bulmayı amaçlar (Tatlıdil, 2002).

3. BULGULAR

Anket yapılan bireylerin %80'i erkek ve %20'si kadınlardan oluşmaktadır. Bireylere ait eğitim düzeyleri incelendiğinde %36'sının ilkökul, %16'sının ortaokul, %38'inin lise ve %10'unun üniversite mezunu olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmaya konu Malkara Yörük köyünde, işletme sahipleri arazi tabakası parsel büyüklükleri sırasıyla 100 dekadardan az parsel oranı %50, 100-500 da arası %38 ve 500 dekadardan büyük parsel oranının ise %12 olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Çalışma sahasında tarımsal ürün deseni incelendiğinde 41 çiftçinin sadece ayçiçeği ve buğday ürettiği, diğer çiftçilerin ise ayçiçeği ve buğdaya ek olarak arpa, kanola, mısır, yonca gibi farklı 3 ya da 4 ürün ürettikleri saptanmıştır.

Tablo 1. Çiftçilere Ait Eğitim ve Arazi Bilgileri

Eğitim Düzeyi	Sayı	Oran (%)
İlkokul	18	36
Ortaokul	8	16
Lise	19	38
Üniversite	5	10
Arazi büyüklüğü	Sayı	Oran (%)
<100	25	50
100-500	19	38
500>	6	12

Arazi toplulaştırması öncesi ve sonrasında arazi büyüklüğündeki değişimleri ve parsel sayılarındaki farklar Tablo 2'de verilmiştir. Her bir üreticinin arazilerindeki ve parsel sayılarındaki değişim karşılıklı çiftler t testi ile sınanmış ve tüm değişkenler 0,01 anlamlılık düzeyinde farklı bulunmuştur. Toplam parsel sayısı 10,14 iken toplulaştırma sonrasında parsel sayısının 8,24'e düştüğü ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0.0001$). Sulu ve kuru parsel sayılarında da toplulaştırma sonrası (sulu parsel: 2,70 ve kuru parsel: 5,54) değerleri toplulaştırma öncesi (sulu parsel: 3,38 ve kuru parsel: 6,76) değerlerinde de anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0.0001$).

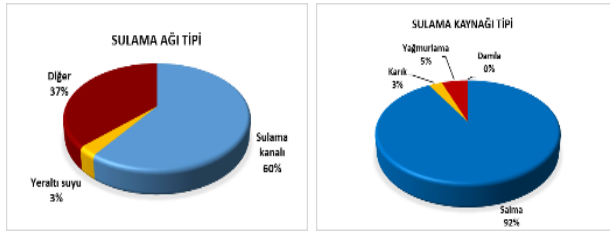
Toplam arazi değişimi toplulaştırma öncesinde 285,56 da iken toplulaştırma sonrasında 174,79 dekara düşmüştür ($p < 0,0001$). Bununla beraber, yapılan çalışmada arazi kayıp tabakası değerlendirildiğinde ise; 5 dekadardan az arazi kaybeden 23 (%46), 5-10 da arazi kaybeden 22 (%44), ve 10 dekadardan fazla arazi kaybeden ise 5 (%10) işletme bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Arazi Toplulaştırması Öncesi ve Sonrasında Arazi Değişimleri ve Parsel Saylarındaki Farklar

	AT* öncesi	AT sonrası	Fark	Alt Sınır	Üst Sınır	Önem düzeyi
Toplam	285,56	274,79	10,77	6,43	15,10	0,000
Sulu	95,76	90,10	5,66	2,50	8,81	0,001
Kuru	189,80	184,89	4,91	1,70	8,11	0,003
Toplam parsel	10,14	8,24	1,90	1,26	2,53	0,000
Sulu parsel	3,38	2,70	0,68	0,18	1,17	0,008
Kuru parsel	6,76	5,54	1,58	0,77	1,69	0,000

*Arazi toplulaştırma

Toplulaştırma öncesinde sulama ağının 32 işletmede var olduğu ve 18 işletmede ise olmadığı cevabı alınmıştır. Anket sonuçlarına göre sulama ağı tipi (su kaynağı) en yüksek oranda %60 sulama kanalının kullanıldığı gözlenmiştir. Sulama kaynağı tipi olarak %92 oranında salma sulama yöntemi ve %4 oranında yağmurlama yönteminin kullanıldığı; damla yönteminin ise hiç kullanılmadığı belirlenmiştir (Şekil 1). Ancak toplulaştırma sonrasında yapılan memnuniyet anketinde arazi toplulaştırması ile suyun şebeke düzeyinde dağıtımının henüz tamamlanmadığı saptanmıştır. Katılımcıların %56'sı şebeke düzeyinde kesinlikle adil bir dağıtım olmadığını belirtmişlerdir. Sadece %2'si dağıtımın adil olduğuna katılmıştır.

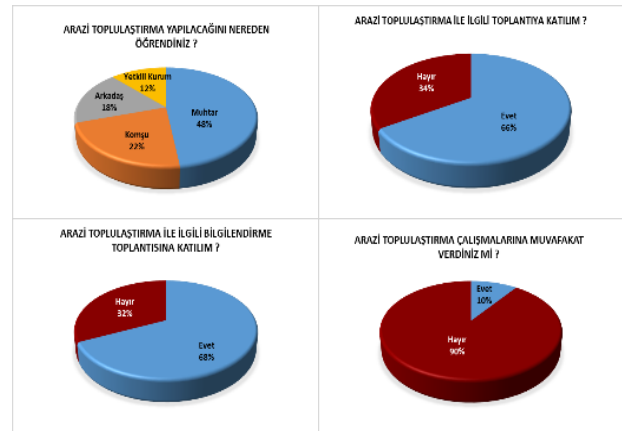
Şekil 1. Sulama Ağı ve Sulama Kaynağı Tipleri

Çalışmada anket sonuçlarına göre, toplulaştırma öncesi parsellerde yol bağlantısının %68 oranında tümünde olduğu, %30 oranında bazılarında olduğu ve %2 oranında ise hiçbirinde olmadığı sonuçlarına tespit edilmiştir. Toplulaştırma sonrasında ise bu yol bağlantılarının parseldeki üretim çeşitliliğine %96 oranında etkilemediği belirlenmiştir.

Çalışmada, çiftçilerin arazi toplulaştırma çalışmalarına katılım süreçleri incelendiğinde arazi toplulaştırması ile ilgili toplantıya katılımın %66, bilgilendirme toplantısına katılımın %68 ve toplulaştırma çalışmalarına verilen muvafakat oranının ise %10 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, toplulaştırma bilgisinin sırasıyla muhtardan (%48), komşulardan (%22) ve arkadaşlarından (%18) öğrenildiği belirlenmiştir (Şekil 2). Bununla birlikte, arazi toplulaştırması hakkında (%52) ve askı süresince çalışma sonuçları hakkında da yeterli açıklama yapılmadığı (%50) saptanmıştır. Katılımcıların %60'ının tekrar arazi toplulaştırması olsa kesinlikle muvafakat vermeyeceği de belirlenmiştir.

İşletme sahiplerinin yaklaşık %44'ü ile mülakat yapıldığı tespit edilmiştir. Toplulaştırma sonrasında hisseli parsellerin birleştirilmesinin sadece %34'ünün tamamlandığı ve %64'ünde ise birleştirilmesinin olmadığı belirlenmiştir.

Ayrıca, arazi sahiplerinin çalışma konusunda %98 oranında tek başına çalışmayı seçtiği görülmüştür. Ankete verilen en önemli cevaplardan biri ise arazi toplulaştırması ile ilgili herhangi bir tarımsal teşvik programı yapılıp yapılmadığı sorusuna %100 hayır cevabının verilmesidir. Çalışmada arazi toplulaştırması sonrası memnuniyet sonuçları değerlendirildiğinde, %66 oranında fikirlerin kesinlikle olumsuz olduğu ve arazi toplulaştırması faaliyetlerinden %58 oranında kesinlikle memnun olunmadığı saptanmıştır.

Şekil 2. Arazi Toplulaştırma Çalışmalarına Katılım Süreci

Çalışmada elde edilen beşli likert ölçeği sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre çiftçilerin %52'si arazi toplulaştırması hakkında yeterli bilgilendirilme yapılmadığını ifade etmiştir. Buna bağlı olarak arazi toplulaştırması sonrasında fikirlerin %66 oranında olumlu olmadığı görülmüştür. Özellikle "parsellerin ortalama olarak köy merkezine yaklaştı" sorusuna %76 oranında kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiştir. Ayrıca %60 oranında aynı araziden toplulaştırma ile daha yüksek verim alacaklarını kesinlikle düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber tekrar muvafakat verilme sorusuna ise %60 oranında kesinlikle katılmıyorum cevabı alınmıştır. Bu oranların yüksek olması bilgilendirilmenin yeterli olmadığı ile bağdaştırılabilir. Ayrıca bu cevaplara paralel olarak, askı süresince çalışma sonuçları hakkında yeterli açıklama yapılmadığı (%50 kesinlikle katılmıyorum cevabı) ve arazi toplulaştırma projesinin askıda kalma süresinin ise %40 oranında yeterliliğine kesinlikle katılmadıkları sonuçları da saptanmıştır. Arazi toplulaştırması ile ilgili olumlu olarak dönüş yapılan en önemli veri ise arazi toplulaştırması ile bağlantı yolları sorununun giderildi sorusuna verilen %62

katılıyorum cevabıdır. Ayrıca arazi toplulaştırmasının tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından önemli olması sorusuna ise %28 oranında katılıyorum cevabı görülmüştür. Önemli olarak belirlenen diğer bir veri ise arazilerin tek

parça olmasının önemi sorusudur. Bu soruya %42 oranında katılıyorum ve %30 oranında ise kesinlikle katılıyorum cevabı verilmiştir.

Tablo 3. İşletme Sahiplerine Arazi Toplulaştırma Uygulaması ile İlgili Yöneltilen Yargılar

	Önem düzeyi (%)				Kesinlikle katılıyorum
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Derecelendirme çalışmalarının iyi yapıldığına inanıyorum.	52	24	12	12	0
Askı süresince çalışma sonuçları hakkında yeterli açıklama yapıldı	50	24	14	12	0
Arazi toplulaştırma projesinin askıda kalma süresi yeterliydi	40	20	20	20	0
Köyümüzde yapılan arazi toplulaştırma faaliyetinden memnunum	58	32	2	8	0
Arazi toplulaştırması hakkında yetkililer yeterli bilgilendirmeleri yaptı.	52	26	16	6	0
Arazi toplulaştırması sonrasında fikirlerim olumlu oldu.	66	24	4	6	0
Arazi toplulaştırması köyden kente göçü engeller	68	22	10	0	0
Arazi toplulaştırması tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir.	46	12	14	28	0
Arazi toplulaştırması sonrasında parsellerim ortalama olarak köy merkezine yaklaştı.	76	22	0	2	0
Arazi toplulaştırması ile aynı araziden daha yüksek verim alınacağını düşünüyorum.	60	22	10	8	0
Tekrar arazi toplulaştırması olsa yine muvafakat veririm.	60	20	14	6	0
Arazi toplulaştırması ile sulama imkanları gelişmiştir.	54	18	26	2	0
Arazi toplulaştırması ile suyun şebeke düzeyinde adil dağıtımı sağlandı.	56	22	20	2	0
Arazi toplulaştırması ile birlikte köy yerleşim yerlerinin de düzenlenmesini isterim.	50	14	34	2	0
Arazilerin tek parça olması benim için çok önemlidir.	24	4	0	42	30
Arazi toplulaştırması hakkında yeterli bilgi düzeyine sahibim	30	22	34	12	2
Arazi toplulaştırması ile yakıt masraflarının düşeceğine inanıyorum.	36	4	42	18	0
Arazi toplulaştırması ile bağlantı yolları sorunu giderildi.	2	0	26	62	10

Çalışmada faktör analizi sonuçlarına göre; örnekleme ait KMO değeri 0,809 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4). Bu değere göre çalışmaya ait örneklem büyüklüğü faktör analizi için orta düzeyde yeterlidir. Faktör analizi yapabilmek için uygunluğu test eden bir diğer yöntem ise Bartlett testidir. Bartlett testi sonucunun ($p < 0,05$) anlamlı olduğu ve faktör analizi için yüksek korelasyon bulunduğu görülmektedir.

Tablo 4. KMO ve Barlett Testleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği	0,809
Ki-kare	708,803
Bartlett Testi	Serbestlik derecesi 153
	Anlamlılık düzeyi 0,000

Çalışmanın dönüşümlü faktör matrisi sonuçlarına göre ölçeğin 18 maddeden ve 5 faktörden oluştuğu görülmektedir

(Tablo 5). Faktör grupları bilgilendirme, ekonomik memnuniyet, yapısal memnuniyet, toplumsal değişiklikler ve tarımsal memnuniyet başlıkları olarak 5 grup altında toplanmıştır. Yapılan arazi toplulaştırma faaliyetlerinden memnuniyetin olup olmadığının dikkate alınarak yapılan arazi toplulaştırma bilgilendirmesi sorularına verilen cevap %40 ila 60 arasında kesinlikle katılmıyorum olarak belirlenmiştir. Toplulaştırma sonrası ekonomik memnuniyet açısından üretimin sürdürülebilirliği ve muvaffakiyet ile ilgili olarak ortalama %20 oranında katılmıyorum cevabı saptanmıştır. Arazi toplulaştırması ile yapısal değişiklikler bakımından özellikle su imkanlarının ve yerleşim bölgesinin gelişimi ile ilgili olarak %30 oranında fikir beyan etmemişlerdir. Arazilerin toplulaştırılması ile masrafların azalması konuları hakkında %18 oranında katılım gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca tarımsal değişiklikler

açısından arazilerin tek parça olmasının önemi sorusuna yaklaşık %42 oranında katılıyorum cevabı bulunmuştur. Arazi toplulaştırma ile bağlantı yolları sorununun

giderilmesi hususuna kesinlikle katılım gösteren %10'luk bir kesim bulunmuştur.

Tablo 5. Arazi Toplulaştırma Uygulaması ile İlgili Yargılarına Ait Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör Yük Değerleri				
	Arazi toplulaştırma bilgilendirmesi	Ekonomik memnuniyet	Yapısal memnuniyet	Toplumsal değişiklikler	Tarımsal memnuniyet
Derecelendirme çalışmalarının iyi yapıldığına inanıyorum.	0,844				
Askı süresince çalışma sonuçları hakkında yeterli açıklama yapıldı	0,819				
Arazi toplulaştırma projesinin askıda kalma süresi yeterliydi	0,736				
Köyümüzde yapılan arazi toplulaştırma faaliyetinden memnunum	0,722				
Arazi toplulaştırması hakkında yetkililer yeterli bilgilendirmeleri yaptı.	0,634				
Arazi toplulaştırması sonrasında fikirlerim olumlu oldu.	0,573				
Arazi toplulaştırması köyden kente göçü engeller		0,792			
Arazi toplulaştırması tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir.		0,733			
Arazi toplulaştırması sonrasında parsellerim ortalama olarak köy merkezine yaklaştı.		0,680			
Arazi toplulaştırması ile aynı araziden daha yüksek verim alınacağını düşünüyorum.		0,617			
Tekrar arazi toplulaştırması olsa yine muvafakat veririm.		0,576			
Arazi toplulaştırması ile sulama imkanları gelişmiştir.			0,844		
Arazi toplulaştırması ile suyun şebeke düzeyinde adil dağıtımını sağlandı.			0,823		
Arazi toplulaştırması ile birlikte köy yerleşim yerlerinin de düzenlenmesini isterim.			0,683		
Arazilerin tek parça olması benim için çok önemlidir.				0,864	
Arazi toplulaştırması hakkında yeterli bilgi düzeyine sahibim				0,697	
Arazi toplulaştırması ile yakıt masraflarının düşeceğine inanıyorum.				0,629	
Arazi toplulaştırması ile bağlantı yolları sorunu giderildi.					0,842

4. Sonuç ve Öneriler

Tekirdağ arazi toplulaştırmasının uygulandığı önemli illerden biridir. Malkara Yörük köyünde yapılan arazi toplulaştırması ile ilgili yapılan bu araştırmada, kaynakların etkin kullanımı ve çiftçi gelirinde değişim olup olmadığı konusundaki sonuçlara toplulaştırma faaliyetinin etkilerinin henüz ortaya çıkmaması nedeniyle ulaşılamamıştır. Çalışmada çiftçilerin toplulaştırma ile ilgili görüş ve

memnuniyet durumlarının belirlenmesi üzerinde durulmuştur.

Çalışmada, Malkara Yörük köyünde, işletme sahipleri arazi tabakası parsel büyüklükleri sırasıyla 100 dekardan az parsel oranı %50, 100-500 da arası %38 ve 500 dekardan büyük parsel oranının ise %12 olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber, ortalama parsel sayısı 10,14 iken toplulaştırma sonrasında parsel sayısı 8,24'e düştüğü saptanmıştır. Bu

toplam parsel sayısının sulu ve kuru parsel oranlarına bakıldığında ise ortalama sulu parsel sayısının 3,38'den 2,70'e düştüğü; ortalama kuru parsel sayısının ise 6,76'dan 5,54'e düştüğü belirlenmiştir. Gözlenen bu düşüşlere bağlı olarak, toplulaştırma ile beraber tarımsal alanların amacına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi, iyileştirmelerin yapılması, toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir tarım koşullarının oluşturulması iyi bir plan çerçevesinde sağlanmasının gerekliliğini düşündürmektedir.

Arazi toplulaştırmasında ilk hedef çiftçi ve arazi sahiplerinin ilgilerinin belirlenmesi ve onaylarının alınmasıdır. Yapılan konuşmalar ve toplantılarla toplulaştırma konusunun açıklanması önem arz etmektedir. Bu konuşmalarla toplulaştırmanın amacı, önemi ve yararları anlatılmalıdır. Tüm bu bilgilendirme ve toplantılar neticesinde, ilgili bölgedeki herkesin memnun edilmesi çok mümkün olmamakla birlikte, olanaklar dahilinde toplulaştırmanın yapılması ile memnuniyet oranları yükseltilebilir. Çalışma sonuçlarına göre çiftçilerin toplulaştırma ile ilgili katılımlarının %66 oranında olduğu görülmektedir. Ancak incelenen işletmelerin bölgelerdeki toplulaştırma yapılacağını büyük çoğunlukla muhtardan ve sırasıyla komşuları ile arkadaşlarından öğrendikleri belirlenmiştir. Ayrıca, arazi sahiplerinin %90'nın muvafakat vermeme nedeninin de yetersiz bilgilendirmeden kaynaklanabileceğini göz önüne sermektedir. Memnuniyet düzeyinin bu kadar düşük olması, bilgilendirmelerin ilgili kurumlar tarafından yeterli yapılmadığından dolayı olabileceğini de düşündürmektedir. Bu nedenle eğitim ve programların daha da artırılması ve ilgili kurumlarca takip edilmesi gerekliliği doğmaktadır. Eğitimlerde özellikle toplulaştırmanın gerekliliği ve faydaları anlatılmalı, daha önce yapılmış yerlerdeki kişilerle görüşürülmeli ve ortak bir alan oluşturulmalıdır. Bu sayede güven kazanılacağı ve toplulaştırma muvafakat oranlarının artacağı düşünülmektedir.

Arazi toplulaştırmasında öncelikle yapılan mülakatlarda arazi bilgilerinin tam bilinmemesi, tapu ve arazi kullanım uyumsuzlukları, miras kalan tarlaların kullanıldığı için kişinin kendisine ait olduğu iddiaları, pafta ve parsellerin yerinin tam bilinmemesi gibi önemli sorunlar görülmektedir. Bazı durumlarda ise mülakata tam cevapların verilmediği de tespit edilmiştir. Çalışmada, anket sonuçlarına göre yaklaşık %44 oranında mülakata katılım gösterildiği belirlenmiştir. Ancak %58 gibi büyük bir oranda memnun olunmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda, arazi toplulaştırmasının bölge halkına etkileri ve memnuniyetinin olumsuz yönde sonuçlandığı görülmüştür. Toprak parçalanması tarımsal yapının bozulmasının yanında üretiminde yetersizliğine de sebep olduğu bir gerçektir. Arazi toplulaştırması ile ilgili tarım alanını parsel sayısının azaltılması, şekilsel düzenin sağlanması, sulama randımanının artırılması ve böylece üretimin iyileştirilmesi sağlanacağı göz önünde tutulmalı ve buna göre strateji geliştirilmesi gerekliliği düşünülmektedir.

Tarımsal üretimin artırılmasına yönelik çalışmalarda daha etkin olunması ve hizmetin götürüldüğü kitlenin öğrenim düzeyinin bilinmesi önemlidir. Çiftçilerin bu alanda gerekli bilgilerden faydalanması, teknolojileri algılaması ve benimseyerek uygulaması o toplumdaki bireylerin öğrenim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Bununla beraber, üreticilerin mesleki deneyimi de tarımsal yeniliklerin benimsenmesi ve uygulanması açısından oldukça önemli bir faktördür. Çalışmaya katılan çiftçilerin eğitim düzeylerinin çok düşük olmamasına rağmen, arazi sahiplerine, arazi toplulaştırması ile ilgili daha fazla bilgilendirmelerin yapılması gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca, toplulaştırma ile birlikte sosyal ve kültürel hayatın devamlılığının sağlanması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle ihtiyaç duyulan konularda daha başarılı olunacağı düşünülmektedir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarının kapsamı sadece dağılmış parsellerin bir arada toplanması değildir. Sosyal, kültürel ve alt yapı çalışmaları yanında yaşam koşullarının iyileştirilmesi de önemlidir. Bu bölgelerdeki peyzaj planlamaların daha iyi yapılmasının yanında çevrenin ve aynı zamanda doğa bütünlüğünün de korunması gerekmektedir. Ayrıca bölgedeki köylerde eksik olan okul, sağlık ocağı, halk eğitim merkezleri ve ihtiyaç olan çeşitli hizmet birimleri de kurularak yaşam koşulları iyileştirilmelidir. Bu amaçla ilgili kurumlardaki proje personellerinin de eğitilmesi de gerekmektedir. Böylece daha fazla ve faydalı bilgilendirmelerin yapılabileceği düşünülmektedir.

Faktör analizi sonucunda çiftçilere yöneltilen yargıların beş grup altında toplandığı görülmektedir. Bu gruplar, bilgilendirme, ekonomik memnuniyet, yapısal memnuniyet, toplumsal değişiklikler ve tarımsal memnuniyettir. Buna göre çiftçilerin toplulaştırma sürecine katılım sağlamaları ve toplulaştırma ile ilgili memnuniyet düzeylerinin artırılabilmesi için belirlenen başlıklara dikkat edilmesi gerekmektedir. Doğru ve yeterli düzeyde bilgilendirme bunun başında gelmektedir. Toplulaştırma faaliyetlerinin amaçları arasında yer alan kaynak kullanım etkinliğini arttırmak ve üretici gelirini yükseltmek diğer bir önemli başlıktır. Çiftçilerin ekonomik açıdan refah artışı sağlanabildiği taktirde toplulaştırma süreçlerine katılım ve memnuniyet düzeyi yükselecektir. Diğer faktörler ise yapısal, toplumsal değişimler ve tarımsal üretim memnuniyetidir. Yapısal sorunların çözülmesine öncelik verilen toplulaştırma faaliyetlerinin başarısı da artacaktır. Türkiye'de uygulanan tarım politikaları yapısal sorunların giderilmesinden uzak ve kısa vadeli politikalarlardır. Toplulaştırma faaliyetlerine toplumsal açıdan bakıldığında köyde yaşayan bireylerin sosyo-kültürel ihtiyaçlarının da karşılanacağı şekilde planların yapılması gerekmektedir. Toplulaştırma faaliyetleri bu tip planlar için bir fırsat niteliğindedir.

Kaynakça

- Aksöz, I. (1969). Türkiye'de arazi toplulaştırmasının önemi. *Topraksu Dergisi*, 29, 13-21.
- Almus, S. (1999). Tokat-Zile-Güzelbeyli kasabasında uygulanan arazi toplulaştırmasında benimsemeyi etkileyen faktörlerin ve çiftçi eğilimlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Gaziösmenpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika Journal*, 16(3), 297-334.
- Cordes, W. (1970). Flachengröße, flackenform und feldhofentfernung, *Praktische Landtechnik*, H.15, Wien.
- Çay, T. ve İşcan, F. (2002). Konya ovaları projelerinde (KOP) yapılan arazi toplulaştırması çalışmalarının değerlendirilmesi. *S.Ü. Müh. Mim.Fak. Dergisi*, 17, 2.
- Çevik, B., ve Tekinel, O. (1988). Arazi Toplulaştırması. Sulama Projelerinde Arazi Toplulaştırma Seminer Bildirileri. Devlet Su İşleri, 14-17 Kasım, Bursa, 45-68s.
- Çiçek, A. (1996). Arazi toplulaştırmasının sosyo-ekonomik yararları ve bitkisel üretim değeri üzerine etkisinin fonksiyonel analizi. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, Adana, 2, 313-323.
- Doğanca, M.Y. (1975). Ege Bölgesi'nde seçilmiş bir kırsal toplumda modernleşme açısından tarımsal yeniliklerin yayılması ve benimsenip uygulanmasını etkileyen sosyo ekonomik faktörler üzerine bir araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İzmir.
- Dinçer, H. (1971). Ziraat alet ve makinalarında iş başarılarına tarlaların uzaklık ve büyüklüklerinin etki dereceleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yıllığı, Ankara.
- Erkan, H. ve Ataman, A. (1995a). GAP'ta arazi toplulaştırması uygulama ve sorunlar. S.U. Müh.Mim.Fak. Konferans, 26.5.1995, Konya, 1-12.
- Erkan, H. ve Ataman, A. (1995b). Arazi toplulaştırmada parselasyon planlaması ve GAP örneği. Karaelmas Üniversitesi Müh.Fak., Mühendislikte 20. Yıl Sempozyumu, 5-6 Ekim 1995, Konya, 1-10.
- Güneş, T. (1965). Arazi toplulaştırması türkiye'de tatbikati ve meseleleri. Ziraat Mühendisleri Odası Yayını, Ankara, 1-24.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın.
- Nakip, M. (2003). *Pazarlama Araştırmaları, Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özkan, E. (1999). Arazi toplulaştırması uygulamalarında sosyo-ekonomik yapı özellikleri ve benimsemeyi etkileyen faktörlerin etkinliği (Edirne-Uzunköprü örneği). Trakya Univ., Fen Bilimleri Enst, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tekirdağ.
- Sönmez, N. (1966). Arazi toplulaştırılması. Türkiye Ekonomik Kurumu İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, Kitap:7, Toprak Reformu Semineri, 26-27 Mayıs 1965, Ankara, 91-107.
- Takka, S. (1993). Arazi toplulaştırması. Kültür teknik derneği yayınları, Ankara, 1, 1-248.
- Taşdemir, N. (2001). Konya -İçeri Çumra'da tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte uygulanan arazi toplulaştırmasının ekonomik analizi. Köy Hizmetleri Konya Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Trakya Toprak ve Su Kaynakları Sempozyumu, 24-27 Mayıs, Konya.
- Tatlıdil, H. (2002). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Ankara: Akademi Matbaası.
- Verkoren, J. (1964). Türkiye'de arazi tevhidini hakkında rapor (Çeviri). Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, S4.